



บทเรียนสำเร็จรูป มนุษย์กับสังคม

เล่มที่ 3 การจัดระเบียบสังคม

หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม
กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
รหัสวิชา ส31101 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

นางสุนทรา เชยกกลิ่นเทศ
ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนทรายมูลวิทยา
อำเภอทรายมูล จังหวัดยโสธร
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ



คำนำ

บทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพให้กับนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีเป้าหมายสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ในบทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้มีกิจกรรมปฏิบัติเป็นขั้นตอน มีวิธีวัดผลประเมินผลที่สอดคล้องกับหลักการของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนทรายมูลวิทยา นักเรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองและมีกระบวนการเรียนรู้ให้เข้าใจง่ายได้รับประสบการณ์และมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

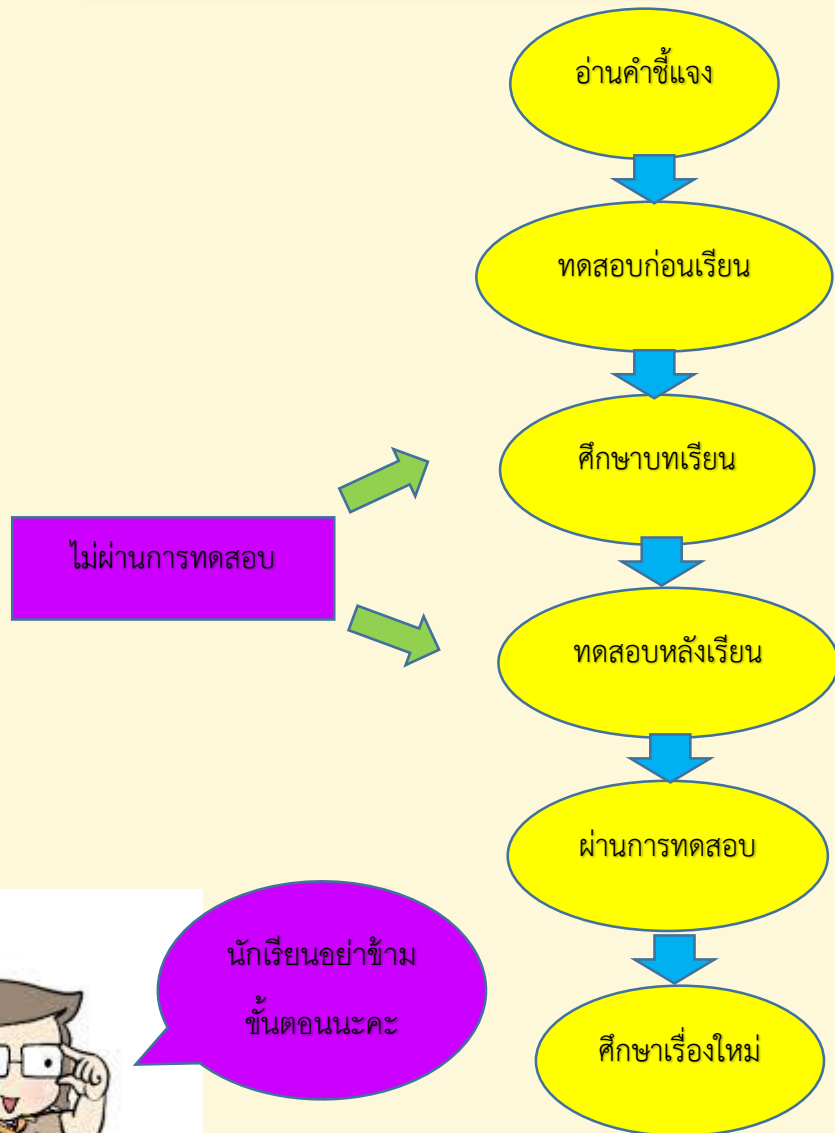
ผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทเรียนสำเร็จรูป เล่มที่ 3 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับ “การจัดระเบียบสังคม” จะมีประโยชน์เสมือนคู่มือของการศึกษา สามารถพัฒนาบุคคล พัฒนาสังคม พัฒนาชุมชน ให้บรรลุสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ต่อไป

สุนทรา เขยกลิ่นเทศ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	๗
แผนภูมิแสดงลำดับขั้นตอนของการเรียนรู้	1
คำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูป สำหรับครู	2
คำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูป สำหรับนักเรียน	3
มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	4
จุดประสงค์การเรียนรู้	4
แบบทดสอบก่อนเรียน	5
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน	7
กรอบที่ 1 เรื่อง ความหมายการจัดระเบียบสังคม	8
กรอบที่ 2 เรื่อง สาเหตุที่ต้องมีการจัดระเบียบสังคม	9
กรอบที่ 3 เรื่อง องค์ประกอบการจัดระเบียบสังคม	10
กรอบที่ 4 เรื่อง สถานภาพทางสังคม	12
กรอบที่ 5 เรื่อง บทบาททางสังคม	13
กรอบที่ 6 เรื่อง การควบคุมทางสังคม	14
กรอบที่ 7 เรื่อง การขัดเกลาทางสังคม	15
กรอบที่ 8 เรื่อง จุดหมายของการขัดเกลาทางสังคม	16
กรอบที่ 9 เรื่อง ประเภทของการขัดเกลาทางสังคม	17
กรอบที่ 10 เรื่อง องค์กรทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม	18
แบบทดสอบหลังเรียน	22
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	24
เอกสารอ้างอิง	25

แผนภูมิแสดงขั้นตอนของการเรียนรู้



นักเรียนอย่าข้าม
ขั้นตอนนะคะ

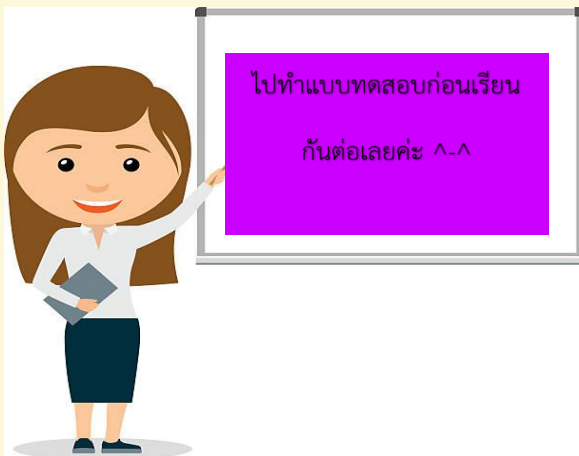
คำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูปสำหรับครู

1. บทเรียนสำเร็จรูปนี้ใช้ในการเสริมบทเรียน หรือเพื่อสอนซ่อมเสริมตามสภาพของนักเรียน
2. ให้นักเรียนศึกษาบทเรียนนี้ด้วยตนเอง โดยกำหนดเวลาให้เหมาะสมตามความสามารถของนักเรียน
3. แนะนำวิธีการใช้บทเรียนให้นักเรียนเข้าใจก่อนนำไปใช้
4. คอยให้คำปรึกษาแก่นักเรียนเมื่อมีปัญหา



คำแนะนำการใช้บทเรียนสำเร็จรูปสำหรับนักเรียน

1. บทเรียนสำเร็จรูปเล่มนี้ เป็นเล่มที่ 3 เรื่อง การจัดระเบียบสังคม มีความยาวทั้งหมด 10 กรอบ ประกอบด้วยเนื้อหาและแบบฝึกหัด
2. นักเรียนศึกษาสาระสำคัญและจุดประสงค์การเรียนรู้ให้เข้าใจ
3. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนด้วยตนเอง จำนวน 10 ข้อ แล้วตรวจคำตอบจากเฉลย
4. นักเรียนทำกิจกรรมในแต่ละกรอบให้ครบครุกข้อ ถ้าตอบไม่ได้อย่าดูแบบเฉลย ให้ศึกษาเนื้อหาใหม่อีกครั้ง
5. นักเรียนตรวจคำตอบจากแบบเฉลย ถ้าตอบไม่ตรงกับเฉลยให้ทบทวนเนื้อหาเดิมอีกครั้ง ถ้าไม่เข้าใจให้ถามครู
6. นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน นักเรียนตรวจคำตอบจากเฉลยเพื่อเปรียบเทียบความก้าวหน้าของการเรียน



บทเรียนสำเร็จรูป เล่มที่ 3 เรื่อง การจัดระเบียบสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ส 2.1 ม.4-6/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. มีความรู้ความเข้าใจ และอธิบายความหมายของการจัดระเบียบทางสังคมได้
2. มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถบอกองค์ประกอบการจัดระเบียบทางสังคมได้
3. มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถอธิบายบรรทัดฐานของสังคมได้
4. มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถอธิบายสถานภาพทางสังคมได้
5. มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถอธิบายบทบาททางสังคมได้
6. มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถอธิบายการควบคุมทางสังคม

แบบทดสอบก่อนเรียน เรื่อง การจัดระเบียบสังคม

1. เพราะเหตุใดจึงต้องมีการจัดระเบียบสังคม
 - ก. เพื่อให้เป็นสังคมที่จัดได้ว่ามีวัฒนธรรมสูง
 - ข. เพื่อให้สมาชิกในสังคมร่วมมือกันเพื่อความอยู่รอด
 - ค. เพื่อแสดงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์
 - ง. เพื่อสนองตอบสัญชาตญาณมนุษย์ที่ต้องการความมีระเบียบ
2. ผลที่เกิดจากการจัดระเบียบทางสังคมคืออะไร
 - ก. สังคมมีความสงบเรียบร้อย
 - ข. สังคมมีความมั่นคงถาวร
 - ค. สมาชิกในสังคมดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้
 - ง. สมาชิกขาดอิสรภาพที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง
3. “สมาชิกของกลุ่มสังคม มีสถานภาพ แสดงบทบาท ปฏิบัติตามบรรทัดฐาน โดยมีเจ้าหน้าที่บ้านเมืองกำกับดูแล” ข้อความดังกล่าวแสดงถึงอะไร
 - ก. การจัดระเบียบสังคม
 - ข. การควบคุมทางสังคม
 - ค. สถาบันสังคม
 - ง. โครงสร้างทางสังคม
4. ข้อใดเป็นวิธีการที่สังคมกำหนดแบบแผนพฤติกรรมให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน
 - ก. การปลูกฝังวินัยทางสังคม
 - ข. การขัดเกลาทางสังคม
 - ค. การจัดระเบียบทางสังคม
 - ง. การควบคุมทางสังคม
5. ข้อใดเป็นองค์ประกอบของการจัดระเบียบสังคม
 - ก. โครงสร้างสังคม วิถีประชา มารยาททางสังคม และขนบธรรมเนียม
 - ข. สถานภาพ บทบาท บรรทัดฐาน และค่านิยม
 - ค. สถาบันครอบครัว จารีต ระบบการเมือง และลัทธิความเชื่อ
 - ง. การเรียนรู้ทางสังคม ความต้องการทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม การควบคุมทางสังคม
6. เครื่องมือสำหรับใช้ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมได้แก่อะไร
 - ก. ตำรวจ
 - ข. จารีต
 - ค. กฎหมาย
 - ง. บรรทัดฐาน

7. ลักษณะใดเป็นตัวอย่างของวิถีชาวบ้าน
 - ก. การแต่งกายไว้ทุกข์
 - ข. การแต่งเครื่องแบบ
 - ค. การไม่กีดขวางเมื่อผ่านโรงพยาบาล
 - ง. การเลี้ยงดูบิดามารดา
8. ลักษณะใดที่กฎหมายแตกต่างจากจารีต
 - ก. เป็นพื้นฐานมาจากศาสนา
 - ข. เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้
 - ค. เป็นสิ่งที่กำหนดบทลงโทษอย่างเป็นทางการ
 - ง. เป็นข้อกำหนดที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้
9. บรรทัดฐานที่ใช้กันมากในสังคมดั้งเดิมขนาดเล็ก คือประเภทใด
 - ก. กฎหมายและวิถีชาวบ้าน
 - ข. วิถีชาวบ้านและจารีต
 - ค. เฉพาะจารีต
 - ง. เฉพาะวิถีชาวบ้าน
10. แบบแผนของสังคมที่เกี่ยวข้องกับความดี ความชั่ว เรียกว่าอะไร
 - ก. ค่านิยม
 - ข. ความเชื่อ
 - ค. ประเพณี
 - ง. จารีต

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน
เรื่อง การจัดระเบียบสังคม

1. ข
2. ก
3. ก
4. ค
5. ข
6. ง
7. ก
8. ค
9. ข
10. ง

กรอบที่ 1

เรื่อง การจัดระเบียบสังคม

ความหมายและความสำคัญของการจัดระเบียบสังคม

พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายไว้ว่า การจัดระเบียบสังคม (Social Organization) คือ กระบวนการที่จำแนกสังคมออกเป็นส่วน ๆ โดยแต่ละส่วนมีหน้าที่แตกต่างกัน ขณะเดียวกันก็สัมพันธ์และทำหน้าที่ประสานงานกัน

ฉลิว ฤกษ์จุฬิมล นักสังคมวิทยาชาวไทย กล่าวว่า การจัดระเบียบสังคม หมายถึง วิธีการที่คนในสังคมกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน กฎเกณฑ์เหล่านี้ได้รับการจัดให้เป็นแบบแผน ทำให้สังคมรู้ว่าจะปฏิบัติตนและควรกระทำอย่างไรในแต่ละโอกาส เวลาสถานการณ์ และสถานภาพ จึงมีการเรียกแบบแผนและกฎเกณฑ์ทางสังคมนี้ว่า ระเบียบทางสังคม

งามพิศ สัตย์สงวน นักสังคมวิทยาชาวไทย ให้ความหมายของการจัดระเบียบสังคมไว้ว่า การจัดระเบียบสังคม หมายถึง การทำให้เกิดความมีระเบียบในสังคมมนุษย์ เมื่อสังคมมีระเบียบสังคมก็จะมี ความสงบ มั่นคงถาวร และสมาชิกของสังคมสามารถดำเนินชีวิตของตนไปได้

สรุปได้ว่า การจัดระเบียบสังคมเป็นการทำให้สังคมเกิดความมีระเบียบเรียบร้อย มีความมั่นคง และสมาชิกของสังคมสามารถใช้ชีวิตของตนอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข

คำถามกรอบที่ 1

การจัดระเบียบทางสังคม หมายถึงอะไร

.....

ตอบคำถามกรอบที่ 1

9

การจัดระเบียบทางสังคม หมายถึง การที่สังคมใช้วิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างระเบียบ แบบแผน กฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกัน

กรอบที่ 2

เรื่อง สาเหตุที่ต้องมีการระเบียบทางสังคม

สาเหตุที่ต้องมีการระเบียบทางสังคม

1. สมาชิกในสังคมมีความแตกต่างกัน ผู้คนในสังคมมีความแตกต่างกันทั้งในด้านเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ระดับการศึกษา อาชีพ วัฒนธรรม และอุปนิสัยใจคอ ฯลฯ ดังนั้น เพื่อให้สมาชิกที่มีความแตกต่างกันมาอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข จึงต้องมีการจัดระเบียบทางสังคม

2. สมาชิกในสังคมมีจุดมุ่งหมายและความต้องการร่วมกัน เช่น มีความต้องการที่อยู่อาศัย อาชีพ และรายได้ที่มั่นคง ฯลฯ เมื่อมีความต้องการเหมือน ๆ กันแต่ทรัพยากรในสังคมมีจำกัด ดังนั้นเพื่อมิให้เกิดการแก่งแย่งทำลายล้างกัน จึงต้องมีการจัดระเบียบทางสังคม เพื่อให้สมาชิกในสังคมมีโอกาสได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ต้องการอย่างยุติธรรม

คำถามกรอบที่ 2

เพราะเหตุใดจึงต้องมีการจัดระเบียบสังคม

เหตุที่ต้องมีการจัดระเบียบสังคม เพราะว่าการให้สังคมมีความสุข

กรอบที่ 3

เรื่อง องค์ประกอบของการจัดระเบียบทางสังคม

องค์ประกอบของการจัดระเบียบทางสังคม

1. บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norm)
2. สถานภาพทางสังคม (Social Status)
3. บทบาททางสังคม (Social Role)
4. การควบคุมทางสังคม (Social Control)

บรรทัดฐานทางสังคม

ความหมาย บรรทัดฐานทางสังคม หรือปทัสฐาน (Social Norm) หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือแบบแผนของพฤติกรรมที่สังคมยอมรับให้เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคมในแต่ละสถานการณ์ ผู้ใดละเมิดไม่ปฏิบัติตามอาจถูกสังคมลงโทษ

ประเภทของบรรทัดฐานทางสังคม เป็นกลไกทางสังคมที่ควบคุมความประพฤติของผู้คน ถ้าสังคมใดขาดบรรทัดฐานจะทำให้สังคมขาดความสุข บรรทัดฐานจำแนกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วิถีประชา หรือวิถีชาวบ้าน (Folkways) บางตำราอาจเรียกว่า “ธรรมเนียม” หมายถึงแบบแผนความประพฤติที่สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามความเคยชิน เช่น มารยาทในการแต่งกาย มารยาทในการรับประทานอาหาร และมารยาททางสังคมในโอกาสต่าง ๆ

ทั้งนี้ ไม่มีบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนอย่างรุนแรงหรืออย่างเป็นทางการแต่อย่างใด ผู้ละเลยไม่ปฏิบัติตามอาจจะเพียงถูกผู้อื่นตำหนิตเตือน เยาะเย้ยถากถาง หรือนินทาว่าร้ายเท่านั้น วิถีประชาเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายตามยุคสมัย เช่น ผู้หญิงใส่กางเกงขายาวไปทำงานได้ เป็นต้น

2. จารีต (Mores) บางตำราเรียกว่า “กฎศีลธรรม” หรือ “จารีตประเพณี” เป็นแบบแผนความประพฤติที่สมาชิกในสังคมจะต้องยึดถือปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเคร่งครัด เพราะมีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนของศาสนาหรือศีลธรรมจรรยา และมีความผิดชอบชั่วดีเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

จารีต ถือว่าเป็นกฎของสังคมที่มีอำนาจบังคับใช้อย่างเข้มแข็ง ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะได้รับการลงโทษจากสังคมอย่างรุนแรง เช่น ถูกรังเกียจติเหยียดหยาม ถูกต่อต้านจากผู้คนในชุมชนไม่คบค้าสมาคมด้วย เป็นต้น

จารีตเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยากกว่าวิถีประชา ตัวอย่างของการทำผิดจารีต ได้แก่ ความสัมพันธ์ชู้สาวกับหญิงที่เป็นภรรยาของผู้อื่น สตรีอยู่ในที่ลับกับพระภิกษุสงฆ์ ฯลฯ

3. กฎหมาย (Laws) หมายถึง กฎเกณฑ์ความประพฤติที่สร้างขึ้นโดยองค์กรทางการเมืองการปกครอง (รัฐสภา และคณะรัฐมนตรี) และส่วนใหญ่มักเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

กฎหมายเป็นแบบแผนควบคุมการประพฤติปฏิบัติของสมาชิกในสังคมอย่างรัดกุมและชัดเจน เช่น กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง ฯลฯ โดยกำหนดบทลงโทษผู้ฝ่าฝืนไว้ด้วย เช่น ปรับ จำคุกและประหารชีวิต

โดยทั่วไปกฎหมายจะมีแนวทางความประพฤติที่สอดคล้องกับจารีต เพราะการตรากฎหมายใด ๆ ขึ้นใช้บังคับมักจะมีพื้นฐานมาจากจารีต การทำผิดจารีตจึงมักเป็นการทำผิดกฎหมายด้วย เช่น ชายที่ล่อลวงเด็กหญิงอายุไม่เกิน 15 ปี ไปข่มขืนฉุดคร่าอนาจาร หรือล่วงละเมิดทางเพศ ย่อมเป็นความผิดทั้งจารีต ประเพณีและกฎหมายอาญา

คำถามกรอบที่ 3

บรรทัดฐานประเภทใด ที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมได้อย่างรัดกุม

.....

กฎหมาย เป็นบรรทัดฐานที่สามารถควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมได้อย่างรัดกุม

กรอบที่ 4

เรื่อง สถานภาพทางสังคม

สถานภาพทางสังคม

สถานภาพทางสังคม (social Status) หมายถึง ตำแหน่งของบุคคลในสังคม ซึ่งได้มาจากการเป็นสมาชิกของสังคม สถานภาพจะทำให้บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามบทบาทของตำแหน่งนั้น ๆ บุคคลคนหนึ่งอาจจะมีหลายสถานภาพก็ได้ เช่น นายทองแดง มีสถานภาพเป็นพ่อ เป็นนักการภารโรง และเป็นผู้ปกครองนักเรียน จึงมีสิทธิและหน้าที่ครอบคลุมทั้ง 3 สถานภาพที่ยกตัวอย่างมานี้

ประเภทของสถานภาพ สถานภาพทางสังคม จำแนกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สถานภาพโดยกำเนิด เป็นสถานภาพทางสังคมของบุคคลที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด เช่น เพศ อายุ สีผิว เชื้อชาติ สัญชาติ และสถานภาพที่เกิดจากการเป็นสมาชิกในครอบครัว เช่น เป็นบิดามารดา เป็นบุตรคนโตและเป็นปู่ ย่า ตา ยาย

2. สถานภาพโดยความสามารถของบุคคล หรือสถานภาพสัมฤทธิ์ เป็นสถานภาพที่บุคคลได้มาโดยการใช้ความรู้ ความสามารถ มีตัวอย่างดังนี้

- สถานภาพที่ได้จากการศึกษา เช่น เป็นครู อาจารย์ ผู้อำนวยการโรงเรียน นักเรียน นักศึกษา คณบดี และอธิการบดี ฯลฯ

- สถานภาพที่ได้จากการประกอบอาชีพ เช่น เป็นพนักงาน ผู้จัดการ พ่อค้า ตำรวจ ทหาร ผู้พิพากษา ครู หนายความ แพทย์ อัยการ

ผลที่บุคคลได้รับจากการครอบครองสถานภาพทางสังคม

1. ทำให้เกิดสิทธิและหน้าที่

2. ทำให้ได้รับเกียรติตามสถานภาพทางสังคมของตน

3. ทำให้เกิดการจัดช่วงชั้นทางสังคม โดยพิจารณาจากสถานภาพทางสังคมที่บุคคลผู้นั้นดำรงอยู่

ในปัจจุบัน สังคมไทยแบ่งช่วงชั้นทางสังคมของคน โดยพิจารณาจากสถานภาพสัมฤทธิ์ ประเภทที่ได้มาจากการศึกษาและการประกอบอาชีพ (ฐานะทางเศรษฐกิจ) จำแนกได้เป็น 3 ช่วงชั้น ได้แก่ ชนชั้นล่าง (ระดับรากหญ้า) ชนชั้นกลาง และชนชั้นสูง

คำถามกรอบที่ 4

ให้นักเรียนบอกสถานภาพทางสังคมที่ได้จากความสามารถของบุคคล

ตอบคำถามกรอบที่ 4

สถานภาพที่ได้จากความสามารถของบุคคล เช่น พนักงาน ผู้จัดการ พ่อค้า ตำรวจ ทหาร ผู้พิพากษา ครู หนายความ แพทย์ อัยการ

13

กรอบที่ 5 เรื่อง บทบาททางสังคม

บทบาททางสังคม

บทบาททางสังคม (Social Role) หมายถึง การกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ในสังคมนั้น ๆ เช่น นางอบเชยมีสถานภาพเป็นมารดาของเด็กหญิงรสริน จึงมีสิทธิและหน้าที่ที่จะอบรมสั่งสอนว่ากล่าวตักเตือนและทำโทษบุตรสาวของตนได้ตามความเหมาะสม

ความสำคัญของบทบาททางสังคม เป็นกลไกช่วยจัดระเบียบทางสังคม ดังนี้

1. ทำให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติภายใต้กรอบของสิทธิ และหน้าที่ของตน
2. ช่วยให้สังคมเป็นระเบียบ เพราะสมาชิกจะเคารพในสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น

บทบาทขัดกัน เกิดจากบุคคลบางคนมีสถานภาพหลายสถานภาพซ้อนกันในเวลาเดียวกัน ทำให้บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบตามสถานภาพของตนต้องขัดแย้งกัน ตัวอย่างเช่น นายปรีชาเป็นครู และเป็นพ่อค้าเปิดร้านขายของชำ ได้จำหน่ายบุหรี่และสุราให้นักเรียนและนักศึกษาเป็นปกติเสมอ ๆ

ดังนั้น การมีสถานภาพ 2 สถานภาพซ้อนกันของนายปรีชา จึงทำให้บทบาทขัดแย้งกัน และมีผลกระทบต่อการจัดระเบียบทางสังคม จึงควรเลือกสถานภาพที่ไม่ทำให้เกิดปัญหาบทบาทขัดกัน

คำถามกรอบที่ 5

บทบาททางสังคม หมายถึง

กรอบที่ 6

เรื่อง การควบคุมทางสังคม

การควบคุมทางสังคม

การควบคุมทางสังคม(Social Control) หมายถึง การดำเนินการทางสังคมโดยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกในสังคมยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม มีจุดมุ่งหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด เพื่อให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบ

“การควบคุมทางสังคม” จึงเป็นกลไกส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบทางสังคมโดยมี 2 ลักษณะดังนี้

1. การจูงใจให้สมาชิกปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม โดยใช้วิธีให้รางวัล หรือการยกย่อง

ชมเชย

2. การลงโทษสมาชิกที่ละเมิดหรือฝ่าฝืนบรรทัดฐานทางสังคม มีวิธีดังนี้

- การละเมิดวิถีประชาหรือวิถีชาวบ้าน จะถูกตำหนิ ถูกลินทา ถูกรื้อว่า ฯลฯ
- การฝ่าฝืนจารีต จะถูกต่อต้านไม่คบค้าสมาคมด้วย ถูกขับไล่ออกจากชุมชน ถูกระณาม

อย่างรุนแรง หรือถูกรุมประชาทัณฑ์

- การทำผิดกฎหมาย จะได้รับโทษตามกฎหมายบ้านเมือง เช่น ปรับ จำคุก ฯลฯ

คำถามกรอบที่ 6

การควบคุมทางสังคมที่ได้ผลดีที่สุดโดยใช้วิธีการใด

กรอบที่ 7
เรื่อง การขัดเกลาทางสังคม

ความหมายการขัดเกลาทางสังคม

การขัดเกลาทางสังคม (Socialization) หมายถึง การปลูกฝังระเบียบวินัย เพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น กระบวนการขัดเกลาทางสังคมจะเริ่มตั้งแต่บุคคลอยู่ในวัยเด็ก เพื่อให้ได้บุคลิกภาพตามแนวที่สังคมต้องการ เช่น เป็นคนมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ขยันและรักการทำงาน และมีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น



ที่มา <https://www.google.co.th/search>

คำถามกรอบที่ 7
การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง

ตอบคำถามกรอบที่ 7

16

การขัดเกลาทางสังคม หมายถึง การปลูกฝังระเบียบวินัย เพื่อให้สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น

กรอบที่ 8

เรื่อง จุดมุ่งหมายการขัดเกลาทางสังคม

จุดมุ่งหมายการขัดเกลาทางสังคม

1. เพื่อให้รู้จักบทบาทต่าง ๆ ในสังคม การเรียนรู้บทบาทต่าง ๆ ของคนในสังคม บุคคลสามารถปฏิบัติตามสถานภาพของตนเอง และอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้ เช่น พ่อ แม่ต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีต่อลูก ลูกต้องขยันเรียน สนใจใฝ่หาความรู้ และเชื่อฟังพ่อ แม่
2. เพื่อปลูกฝังระเบียบวินัย การปลูกฝังระเบียบวินัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนดหรือวางไว้ เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย หรือเพื่อประโยชน์ของตัวบุคคล เช่น การต่อแถวเพื่อรับบริการต่าง ๆ
3. เพื่อปลูกฝังความมุ่งมั่นตั้งใจ เป็นการปลูกฝังค่านิยมของสังคมซึ่งจะทำให้บุคคลมีกำลังใจในการประพฤติปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ระเบียบวินัยต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้
4. เพื่อให้สมาชิกในสังคมเกิดความชำนาญและเพิ่มทักษะในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นในสังคม ด้วยการอบรมให้สมาชิกในสังคมรู้จักคิดที่จะกระทำเพื่อผู้อื่น รักในการช่วยเหลือผู้อื่น ยอมรับและเคารพในความแตกต่างทางด้านต่าง ๆ ของบุคคล เพื่ออยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข



คำถามกรอบที่ 8

จุดหมายของการขัดเกลาทางสังคม คือ

ตอบคำถามกรอบที่ 8

17

จุดหมายของการขัดเกลาทางสังคม คือ เพื่อปลูกฝังให้สมาชิกทุกคนในสังคมทำตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง ซึ่งจะทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

กรอบที่ 9

เรื่อง ประเพณีของการขัดเกลาทางสังคม

ประเพณีของการขัดเกลาทางสังคม

1. การขัดเกลาทางสังคมโดยตรง เป็นการอบรมขัดเกลาระหว่างผู้สอนกับผู้รับโดยตรง เช่น พ่อแม่ว่ากล่าวตักเตือนลูก ครูอบรมเรื่องค่านิยมที่ดีให้นักเรียนฟัง ปู่เล่าแบบอย่างที่ดีให้หลานฟังเพื่อให้เป็นเยี่ยงอย่าง เป็นต้น



ที่มา <https://www.google.co.th/search>

2. การขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อม เป็นการขัดเกลาทางอ้อมที่ผู้รับเกิดการเรียนรู้โดยไม่ตั้งใจ เกิดขึ้นกับสิ่งที่ดึงดูดเข้าไปในจิตใจของตนและกลายเป็นค่านิยมที่ดีและพึงประสงค์ เช่น ได้เห็นแบบอย่างการทำความดีของตัวละคร หรือนักร้อง นักแสดงที่ได้รับรางวัล “ลูกกตัญญู” เป็นต้น

ทั้งนี้ สื่อที่ช่วยให้เกิดการขัดเกลาทางสังคมโดยอ้อม ได้แก่ ข่าว ละครโทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์ หนังสือนวนิยาย และรายการวิทยุ รวมทั้งการเข้ากลุ่มกับเพื่อน ๆ ที่มีแบบอย่างพฤติกรรมที่ดีงาม

คำถามกรอบที่ 9

พ่อ แม่ ว่ากล่าวตักเตือนลูก ถือว่าเป็นการขัดเกลาประเภทใด

พ่อ แม่ ว่ากล่าวตักเตือนลูก ถือว่าเป็นการขัดเกลาประเภท ขัดเกลาทางตรง

กรอบที่ 10

เรื่อง องค์กรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาสังคม

องค์กรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคม



1. ครอบครัว เป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในกระบวนการขัดเกลาทางสังคม โดยเริ่มตั้งแต่วัยทารก ซึ่งครอบครัวจะทำหน้าที่อบรมสั่งสอนสมาชิกให้เป็นพลเมืองดีปฏิบัติตามกฎเกณฑ์แบบแผนที่สังคมเป็นผู้กำหนด จึงเป็นองค์กรที่มีความสำคัญที่สุดในการขัดเกลาทางสังคมในการถ่ายทอดประสบการณ์ตรงให้กับสมาชิกในสังคมเพื่อให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ
ที่มา <https://www.google.co.th/search>



2. โรงเรียน ภาระหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคมที่ต่อเนื่องจากครอบครัวก็คือโรงเรียนที่สังคมจัดตั้งขึ้นเพื่อสั่งสอนความรู้ และถ่ายทอดวิทยาการรวมถึงศีลธรรมจรรยาต่างๆ ให้แก่สมาชิกในสังคม
ที่มา <https://www.google.co.th/search>



3. กลุ่มเพื่อน เมื่อสมาชิกในสังคมเติบโตขึ้นมา กลุ่มเพื่อนจะมีบทบาทที่สำคัญต่อการขัดเกลาทางสังคม โดยเฉพาะกับกลุ่มเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลเนื่องจากการลอกเลียนแบบกันภายในกลุ่ม

ที่มา <https://www.google.co.th/search>



4. สถาบันทางศาสนา ศาสนาเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของสมาชิกในสังคม ทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดีและมีศีลธรรมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังนั้นสถาบันศาสนาจึงมีความสำคัญจึงมีบทบาทสำคัญต่อสมาชิกในสังคมให้เป็นผู้ประพฤติดีอยู่ในกรอบของสังคม

ที่มา <https://www.google.co.th/search>



5. สื่อมวลชน มีบทบาทที่สำคัญ ในการเป็นผู้ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารในด้านต่างๆ ไปสู่สมาชิกในสังคมอย่างทั่วถึงทำให้สมาชิกได้รับรู้ข่าวสารและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างถูกต้องมีความเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยตนเองอย่างมีวิจารณ์ญาณ

6. กลุ่มอาชีพ อาชีพแต่ละประเภทจะมีการจัดระเบียบปฏิบัติเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มที่มีอาชีพค้าขายจะต้องมีความซื่อสัตย์ไม่เอาเปรียบลูกค้า ผู้ที่เป็นสมาชิกใหม่ของกลุ่มอาชีพต่าง ๆ จำเป็นต้องเรียนรู้ระเบียบประเพณีของกลุ่มอาชีพที่ตนเป็นสมาชิก



ที่มา <https://www.google.co.th/search>

คำถามกรอบที่ 10

องค์กรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญที่สุด คือองค์กรใด

ตอบคำถามกรอบที่ 10

องค์กรที่ทำหน้าที่ขัดเกลาทางสังคมที่สำคัญที่สุด คือ ครอบครัว

แบบทดสอบหลังเรียน

เรื่อง การจัดระเบียบสังคม

1. เพราะเหตุใดจึงต้องมีการจัดระเบียบสังคม
 - ก. เพื่อให้เป็นสังคมที่จัดได้ว่ามีวัฒนธรรมสูง
 - ข. เพื่อให้สมาชิกในสังคมร่วมมือกันเพื่อความอยู่รอด
 - ค. เพื่อแสดงถึงศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นมนุษย์
 - ง. เพื่อสนองตอบสัญญาชาติญาณมนุษย์ที่ต้องการความมีระเบียบ
2. ผลที่เกิดจากการจัดระเบียบทางสังคมคืออะไร
 - ก. สังคมมีความสงบเรียบร้อย
 - ข. สังคมมีความมั่นคงถาวร
 - ค. สมาชิกในสังคมดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้
 - ง. สมาชิกขาดอิสรภาพที่จะตัดสินใจด้วยตนเอง
3. “สมาชิกของกลุ่มสังคม มีสถานภาพ แสดงบทบาท ปฏิบัติตามบรรทัดฐาน โดยมีเจ้าหน้าที่บ้านเมืองกำกับดูแล” ข้อความดังกล่าวแสดงถึงอะไร
 - ก. การจัดระเบียบสังคม
 - ข. การควบคุมทางสังคม
 - ค. สถาบันสังคม
 - ง. โครงสร้างทางสังคม
4. ข้อใดเป็นวิธีการที่สังคมกำหนดแบบแผนพฤติกรรมให้สมาชิกประพฤติปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน
 - ก. การปลูกฝังวินัยทางสังคม
 - ข. การขัดเกลาทางสังคม
 - ค. การจัดระเบียบทางสังคม
 - ง. การควบคุมทางสังคม
5. ข้อใดเป็นองค์ประกอบของการจัดระเบียบสังคม
 - ก. โครงสร้างสังคม วิถีประชา มารยาททางสังคม และขนบธรรมเนียม
 - ข. สถานภาพ บทบาท บรรทัดฐาน และค่านิยม
 - ค. สถาบันครอบครัว จารีต ระบบการเมือง และลัทธิความเชื่อ
 - ง. การเรียนรู้ทางสังคม ความต้องการทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม การควบคุมทางสังคม
6. เครื่องมือสำหรับใช้ควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมได้แก่อะไร
 - ก. ตำรวจ
 - ข. จารีต
 - ค. กฎหมาย
 - ง. บรรทัดฐาน

7. ลักษณะใดเป็นตัวอย่างของวิถีชาวบ้าน
 - ก. การแต่งกายไว้ทุกข์
 - ข. การแต่งเครื่องแบบ
 - ค. การไม่กีดขวางเมื่อผ่านโรงพยาบาล
 - ง. การเลี้ยงดูบิดามารดา
8. ลักษณะใดที่กฎหมายแตกต่างจากจารีต
 - ก. เป็นพื้นฐานมาจากศาสนา
 - ข. เป็นสิ่งที่ต้องเรียนรู้
 - ค. เป็นสิ่งที่กำหนดบทลงโทษอย่างเป็นทางการ
 - ง. เป็นข้อกำหนดที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้
9. บรรทัดฐานที่ใช้กันมากในสังคมดั้งเดิมขนาดเล็ก คือประเภทใด
 - ก. กฎหมายและวิถีชาวบ้าน
 - ข. วิถีชาวบ้านและจารีต
 - ค. เฉพาะจารีต
 - ง. เฉพาะวิถีชาวบ้าน
10. แบบแผนของสังคมที่เกี่ยวข้องกับความดี ความชั่ว เรียกว่าอะไร
 - ก. ค่านิยม
 - ข. ความเชื่อ
 - ค. ประเพณี
 - ง. จารีต

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน
เรื่อง การจัดระเบียบสังคม

1. ข
2. ก
3. ก
4. ค
5. ข
6. ง
7. ก
8. ค
9. ข
10. ง

เอกสารอ้างอิง

กระมล ทองธรรมชาติ และคณะ. **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.4-6.** กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ อจท.จำกัด,

ชัย ลาภเพิ่มทวี. **หัวใจสังคม มัธยมปลาย.** กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดยูเคชั่น.2561.

ธวัช ทันทภิาส และคณะ. **หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ม.4-6.** กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช (วพ),

ปิง เจริญศิริวัฒน์. **คลังข้อสอบสังคมศึกษา.** กรุงเทพฯ : โรงเรียนกวดวิชาอาจารย์ปิง.2559.

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.). **คู่มือครูหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ม.4-6.**

สำนักพิมพ์บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.)จำกัด,2559.

<https://docs.google.com>

<http://work-m4.blogspot.com>